

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**İKİNCİ BÖLÜM
KARAR****RUHİ ABAT BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2014/4724
Karar Tarihi : 7/3/2019

Başkan : Engin YILDIRIM
Üyeler : Recep KÖMÜRCÜ
Rıdvan GÜLEÇ
Recai AKYEL
Yıldız SEFERİNOĞLU
Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA
Başvurucu : Ruhi ABAT
Vekili : Av. Nejla ÇİTİL TUFAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının; özel yetkili mahkemede yargılama yapılması, gizli belgelerin tarafına verilmemesi ve delillerin değerlendirilmesinde hata yapılması nedeniyle adil yargılanma hakkının; bireysel başvuru yapılmasının engellenmesi nedeniyle bireysel başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/4/2014 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Kamuoyunda Zirve Yayınevi cinayeti olarak bilinen soruşturmada İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı dosyayı yetkisizlik kararı ile Malatya Cumhuriyet Başsavcılığına göndermiştir.

9. Malatya Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 8/6/2012 tarihli iddianame ile terör örgütüne üye olma, cebir ve şiddet kullanarak Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini ortadan kaldırmaya veya Hükümetin görevlerini yapmasını kısmen ya da tamamen engellemeye teşebbüs, adam öldürmeye azmettirme, kişiyi hürriyetinden yoksun kılmaya azmettirme, işyeri dokunulmazlığını ihlale azmettirme, yağmaya teşebbüse azmettirme suçlarından başvuru hakkında kamu davası açılmıştır. Malatya 3. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2007/125 sayılı dosyasında yargılama başlamıştır.

10. Başvurucu, yargılama aşamasında 23/1/2013 tarihinde tutuklanmıştır.

11. Başvurucu, Malatya 3. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2007/125 sayılı dosyasında 24/2/2014 tarihli duruşmada verilen tutukluluğun devamı kararına itiraz etmiş; itirazı değerlendiren Malatya 2. Ağır Ceza Mahkemesi 14/3/2014 tarihli kararı ile itirazın reddine karar vermiştir.

12. Başvurucu 3/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Malatya 3. Ağır Ceza Mahkemesi 18/3/2014 tarihli kararıyla "6526 Sayılı Yasamın 1. Maddesi ile 3713 Sayılı Yasaya eklenen Geçici 14. Maddesi gereğince, 6352 Sayılı Kanunun Geçici 2. maddesi uyarınca görevlerine devam eden ağır ceza mahkemeleri ile Terörle Mücadele Kanununun 10. maddesi uyarınca görevlendirilen ağır ceza mahkemelerinin kaldırılması ve derdest bulunan dosyaların buldukları aşamadan itibaren kovuşturmaya devam edilmek üzere yetkili ve görevli mahkemelere devredilmesi gerektiğinin, belirtildiği, buna göre mahkemenin görevinin sona erdiği" gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiştir.

14. Görevsizlik kararı üzerine dava, Malatya 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 2014/173 sayılı esasına kaydedilmiştir.

15. Başvurucu 21/1/2015 tarihinde tahliye edilmiştir.

16. Malatya 1. Ağır Ceza Mahkemesi 28/9/2016 tarihinde başvurusunun üzerine atılı tüm suçlardan beraatine karar vermiştir. Başvurucu hakkındaki beraat kararı 21/1/2019 tarihinde kesinleşmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

17. 4/12/2004 tarihli 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Şüpheli veya sanığın salıverilme istemleri" kenar başlıklı 104. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir.

(2) Şüpheli veya sanığın tutukluluk hâlinin devamına veya saltverilmesine hâkim veya mahkemece karar verilir. Ret kararına itiraz edilebilir."

18. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

e) Kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

19. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir."

B. Uluslararası Hukuk

20. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 13. maddesi şöyledir:

"Bu Sözleşme'de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, söz konusu ihlal resmi bir hizmetin ifası için davranan kişiler tarafından gerçekleştirilmiş olsa dahi, ulusal bir merci önünde etkili bir yola başvurma hakkına sahiptir."

21. Sözleşme'nin 34. maddesi şöyledir:

"Bu Sözleşme veya protokollerinde tanınan haklarının Yüksek Sözleşmecî Taraflar'dan biri tarafından ihlal edilmesinden dolayı mağdur olduğunu öne süren her gerçek kişi, hükümet dışı kuruluş veya kişi grupları Mahkemeye başvurabilir. Yüksek Sözleşmecî Taraflar bu hakkın etkin bir şekilde kullanılmasını hiçbir surette engel olmamayı taahhüt ederler."

22. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'nin 34. maddesinin taraf devletlere bireysel başvuru yapılmasını engellememe ödevi yüklediğini belirlemektedir. AİHM bu hükmün özellikle başvuru sahiplerinin veya potansiyel başvuru sahiplerinin dilekçelerini değiştirmeleri veya geri çekmeleri hususunda yetkili otoriteler tarafından herhangi bir baskıya maruz kalmaksızın AİHM ile serbestçe iletişime geçebilmelerini gerektirdiğini ifade etmektedir (*Naydyon/Ukrayna*, B. No: 16474/03, 14/10/201, § 62).

23. AİHM'e göre Sözleşme'nin 34. maddesinin esas amacı bireylerin özellikle kamu makamlarının keyfi müdahalelerine karşı korunması olsa da bu madde sadece devlete bu şekildeki müdahalelerden kaçınma mecburiyeti yüklememektedir. Bu negatif ödev ek olarak otoritelerin bireysel başvurunun etkili ve münasip bir şekilde incelenmesini mümkün kılan tüm kolaylıkları sağlamasını gerektiren bazı pozitif yükümlülükler de Sözleşme'nin 34. maddesinde mündemiçtir. Örneğin belli bazı koşullar otoritelere, bireysel başvuruların incelenebilmesi için zorunlu olan belgelerin örneklerini başvurululara temin etme yükümlülüğü yükleyebilir. Bu yükümlülük, dosyaları için gereken belgeleri elde etmeye muktedir olmayan başvuruluların kırılğan ve otoritelerin yardımına muhtaç oldukları durumlarda doğacaktır (*Naydyon/Ukrayna*, § 63).

24. AİHM'in *Naydyon/Ukrayna* kararına konu olayda ceza infaz kurumunda bulunan başvuru, bireysel başvuruda bulunabilmek için gerekli olan bazı belgelerin örneklerinin kendisine gönderilmesini istemiş ancak başvurunun bu talebi, yetkililerin bu şekilde bir yükümlülüğünün bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. AİHM ceza infaz kurumunda bulunan başvurunun ailesiyle irtibatının bulunmadığını, mal varlığının hükmün kesinleşmesi ile birlikte müsadere edildiğini ve herhangi bir gelirin olmadığını, herhangi bir hukuki yardım alma imkânına da sahip olmadığını belirtmiş ve başvurunun otoritelere bağımlı bir durumda olduğunu kabul etmiştir. AİHM, otoritelerin başvurunun özel durumunu dikkate almadıklarını ve sonuç olarak başvurunun AİHM'in kendisinden istediği belgeleri ibraz edemediğini vurgulamıştır. AİHM daha sonra bu belgeleri hükümetten istemiş ve bu belgeler hükümet tarafından AİHM'e gönderilmiş ise de bu durum, AİHM'in başvurunun bireysel başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmasına engel olamamıştır. AİHM otoritelerin başvurusunu temellendirmek için gerekli olan belgelerin örneklerini başvurucuya temin etme yükümlülüğünü ifa etmede başarısız olmalarının bireysel başvuru hakkına haksız bir müdahale teşkil ettiği kanaatine varmıştır (*Naydyon/Ukrayna*, §§ 64-68).

25. AİHM, *Vasiliy İvashchenko/Ukrayna* (B. No: 760/03, 26/7/2012) kararında ise ceza infaz kurumunda bulunan başvurunun, kardeşi ile kısmi irtibatının bulunmasına rağmen yetkililere bağımlı bir konumda bulunduğunu kabul etmiş ve kardeşi ile kısmi bağının bulunmasının AİHM'in *Naydyon/Ukrayna* kararındakinden farklı bir yaklaşım göstermesini gerektirmediğini ifade etmiştir. Söz konusu başvuruda hükümet başvurunun kardeşinin kendisine yardım edebileceğini ileri sürse de AİHM, hükümetin başvuru ve kardeşinin ihtiyaç duyulan belgeleri elde edebilmek için nasıl bir usul izlemeleri gerektiğini açıklamadığına vurgu yapmıştır (*Vasiliy İvashchenko/Ukrayna*, §§ 104, 105).

26. Buna karşılık AİHM *Tretyakov/Ukrayna* (B. No: 16698/05, 29/9/2011) kararında, yine ceza infaz kurumunda bulunan başvurunun bireysel başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyeti bağlamında Sözleşme'nin 34. maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir. AİHM bu sonuca ulaşırken başvurunun avukatına defalarca dava dosyasına erişme imkânı tanındığını ve bu belgelerin fotokopisini alması hususunda başvurunun avukatına herhangi bir engel çıkartılmadığını, ayrıca başvurunun avukatının fotokopi için gerekli olan taşınabilir cihazları mahkemeye getirmesine müsaade edildiğini, son olarak başvurunun ilgili gördüğü tüm belgeleri AİHM'e gönderebildiğini gözetmiştir (*Tretyakov/Ukrayna*, §§ 83-86).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Mahkemenin 7/3/2019 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

28. Başvurucu; kuvvetli suç şüphesi olmaksızın, yetersiz delillere dayanılarak tutukluluğunun devamına karar verildiğini, uzun süredir tutuklu bulundurulduğunu, tahliye taleplerinin ve tutukluluğa itiraz kararlarının gerekçesiz bir şekilde reddedildiğini, davada yer alan başka sanıkların tahliye edilmesine rağmen kendisinin tahliye edilmediğini, uzun süredir tutuklu olması nedeniyle iş hayatının etkilendiğini belirterek eğitim, serbest dolaşım, kişi hürriyeti ve güvenliği, etkili başvuru hakları ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

29. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı çerçevesinde Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

30. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (*Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt*, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

31. Anayasa Mahkemesi; tutuklamanın hukuki olmadığı, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddialarıyla ilgili olarak 5271 sayılı Kanun'da öngörülen tazminat davası açma yolunun bireysel başvuru öncesinde tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğuna karar vermiştir (birçok karar arasında bkz. *Hamit Kaya*, B. No: 2012/338, 2/7/2013, §§ 34-50; *Erkam Abdurrahman Ak*, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; *İrfan Gerçek*, B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45; *Ömer Köse*, B. No: 2014/12036, 16/11/2016, §§ 28-38). Anayasa Mahkemesi, tutuklandıktan sonra beraat eden veya haklarında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilen kişiler yönünden de bu yolun bireysel başvuru öncesinde tüketilmesi gerektiğini ifade etmiştir (*Hüseyin Hançer*, B. No: 2013/8319, 7/1/2016, §§ 37-41; *Bilal Canpolat*, B. No: 2014/983, 18/5/2016, §§ 37-43; *Kamil Erdoğan*, B. No: 2017/4023, 19/4/2018, §§ 38-42).

32. Somut olayda başvuru hakkında verilen beraat kararı 22/1/2019 tarihinde kesinleşmiştir. Buna göre başvuru, hükmün kesinleştiği tarihten itibaren 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) ve (e) bentleri uyarınca tazminat talebinde bulunma imkânına sahiptir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolunun başvuru durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz, etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun *ikincil niteliği* ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

34. Başvurucu; özel yetkili mahkemede yargılama yapıldığını, gizli belgelerin tarafına verilmediğini, asli failerin kendisini tanımadığını belirtmesine rağmen hâlâ azmetirici olarak kabul edildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

35. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "*Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar*" kenar başlıklı 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmıştır. Anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu ön koşullar başvurunun kamu gücünün eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı güncel bir hakkının ihlal edildiği iddiasında bulunması, iddia edilen ihlalden kişinin kişisel olarak ve doğrudan etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurunun mağdur olduğunu iddia etmesidir (*Fetih Ahmet Özer*, B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 24).

36. Bir başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilebilmesi için başvurunun mağdur olduğunu ileri sürmesi yeterli olmayıp iddia edilen ihlalden doğrudan etkilendiğini, bir başka ifadeyle mağduriyetini kanıtlaması gerekir. Bu itibarla mağdur olduğu zannı veya şüphesi mağdurluk statüsünün kabulü için yeterli değildir (*Ayşe Hülya Potur*, B. No: 2013/8479, 6/2/2014, § 24).

37. Diğer yandan bir şüpheli hakkında yürütülen ceza soruşturmasının kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlar sonuçlanması veya açılmış olan davanın ertelenmesi, düşürülmesi ya da sanığın beraatine hükmedilmesi hâlinde -makul sürede yargılanma hakkına ilişkin iddialara halel gelmemek şartıyla- bu kişilerin adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle mağdur olduklarının kabulü mümkün değildir. Ancak bu durum, soruşturma veya kovuşturmaların yukarıda belirtilen sonuçlarının adil yargılanma hakkı dışındaki haklara etkisinin incelenmesine engel teşkil etmez (*Mustafa Kamil Uzuner ve Mustafa Kadir Gül*, B. No: 2013/3371, 9/3/2016, § 52).

38. Başvuru konusu olayda, başvuru hakkında açılan kamu davası beraat kararıyla sonuçlandığından başvurunun adil yargılanma hakkı bağlamındaki iddiaları yönünden mağdur sıfatı bulunmamaktadır.

39. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının *kişi bakımından yetkisizlik* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Bireysel Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

40. Başvurucu 4/12/2013 ve 24/2/2014 tarihli celselerde tutukluluğun devamı yolunda verilen karara yapılan itirazların reddedildiğini, bu iki celse arasında 2,5 aylık süre olmasına rağmen her iki karara karşı itirazın aynı anda kendisine tebliğ edildiğini belirtmiş ve itiraz dilekçeleri zamanında değerlendirilmediği için Anayasa Mahkemesine müracaat hakkının engellendiğini ifade etmiştir. Başvurucu ayrıca tahliye taleplerine ilişkin dilekçelerin, tahliye taleplerinin reddi ile tutuklamanın devamına ilişkin kararların ve bu kararlara yapılan itirazların reddine dair kararların tebliğ ve tebellüğ belgeleri ile duruşma tutanaklarının kendisine verilmemesi suretiyle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

41. Anayasa'nın 40. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkanının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir."

42. Anayasa'nın 148. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

a. Uygulanabilirlik Sorunu

43. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme veya Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (*Onurhan Solmaz*, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

44. Bireysel başvuru hakkı, Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlemiştir. Buna göre herkes, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden Sözleşme kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Bu hak, Anayasa'nın 40. maddesinde güvenceye bağlanan *etkili başvuru hakkının* özel bir görünümüdür.

45. Öte yandan Sözleşme'nin 13. maddesinde etkili başvuru hakkı hüküm altına alınmıştır. Bu hüküm uyarınca taraf devletler ulusal hukuklarında, Sözleşme'nin tanıdığı hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğinin ileri sürülebileceği başvuru yolları ihdas etmekle yükümlüdür. Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında Anayasa'nın 40. maddesinin Sözleşme'nin 13. maddesine tekabül ettiği vurgulanmıştır (*Onurhan Solmaz*, §§ 33, 34; *Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek*, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 72). Bu bağlamda

Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru yolunun özel bir görünümü olan bireysel başvuru hakkının Sözleşme'nin 13. maddesine karşılık geldiği söylenebilir. Dolayısıyla bireysel başvuru hakkının etkili başvuru hakkı kapsamında Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında bulunduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

46. Ayrıca, burada başvurucu tarafından kamu otoritelerince ihlal edildiği ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal, asıl olarak bireysel başvuru konusu yapılanlardan farklıdır. Başvurucu, temel haklarının kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla ilgili olarak Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapamamaktan şikâyet etmektedir. Bireysel başvuru hakkının ihlal edildiği iddiası, anılan hakkı inceleme yetkisi olan yargısal organ tarafından değerlendirilmelidir. Diğer bir ifadeyle anılan şikâyetin -doğası gereği- ilk defa Anayasa Mahkemesince incelenmesi gerekir. Bu nedenle bireysel başvuru hakkının ihlaline neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için başvuru yollarının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmediği iddia edilemez. Ancak bu durum, ilgililer hakkında yargısal ve idari işlem yapılmasına da engel değildir.

b. Şikâyetin İncelenmesi

47. Etkili başvuru hakkı ve dolayısıyla bireysel başvuruda bulunma hakkı, tek başına ileri sürülmesi mümkün olmayan ancak Anayasa'da güvence altına alınan başka bir temel hak ve özgürlüğün ihlal edildiği iddiasıyla birlikte ileri sürülebilen bir haktır (geniş açıklama için bkz. *Omurhan Solmaz*, §§ 33, 34; *Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek*, § 72). Somut olayda da başvurucu, kişi hürriyeti ve güvenliği ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiği iddiasıyla yaptığı başvuruda ayrıca bireysel başvuru hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

48. Bireysel başvuru, kamu gücü kullanan otoritelerinin işlem ve eylemleri sonucu bazı anayasal hakları ihlal edilenler tarafından gerekli olağan hukuk yolları tüketildikten sonra bu ihlalin tespiti ve giderilmesi amacıyla Anayasa Mahkemesine başvuru imkânı tanıyan anayasal bir haktır. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu anayasal hak ve özgürlüklerin kapsamını belirlemenin, yeknesak bir hak ve özgürlükler hukukunun tüm ülkeye egemen olmasını sağlamanın yanı sıra bireysel mağduriyetleri giderme işlevi de bulunmaktadır.

49. 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (3) numaralı, 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 59. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun; başvuruda ileri sürülen hak ihlali iddialarını temellendirecek belgelerin onaylı örneklerini Anayasa Mahkemesine sunma yükümlülüğü bulunmaktadır (bu yöndeki Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. *S.S.A.*, B. No: 2013/2355, 7/11/2013, § 38; *Veli Özdemir*, B. No: 2013/276, 9/1/2014, §§ 19, 20). Başvurucunun, başvuruya dayanak belgeleri herhangi bir nedenle sunamaması hâlinde bunun gerekçesini belirtmesi varsa buna ilişkin bilgi ve belgeleri başvuru formuna eklemesi gerekir. Anayasa Mahkemesi, başvurunun gerekçelerini haklı bulması hâlinde ve gerekli gördüğü takdirde bu bilgi ve belgeleri resen toplama (ilgili kurum ve kuruluşlardan isteme) yetkisi de bulunmaktadır. Ancak anılan yetkinin varlığı ilgili kurum ve kuruluşların ilgililere söz konusu bilgi ve belgeleri vermemesine gerekçe yapılamaz.

50. Bireysel başvuru, hak ve özgürlüklerin korunmasının en önemli araçlarından biridir. Bu nedenle idari ve yargısal kuruluşlar, temel hak veya özgürlüklerinin ihlal edildiğini düşünen kişilerin bu yola başvurmalarını engelleyici veya zorlaştırıcı tutum ve davranışlardan kaçınmakla yükümlüdür. Öte yandan bu negatif yükümlülüğün yanında somut

olayın koşullarının gerektirmesi hâlinde kamu otoritelerinin bireylerin bu haktan yararlanmalarını kolaylaştırma pozitif yükümlülüğü de bulunmaktadır. İdari ve yargısal otoritelerin aldıkları idari veya fiili tedbirlerle kişilerin bireysel başvuru yapmalarını engellemesi veya zorlaştırması bu hakkın ihlaline yol açabileceği gibi engelleyici veya zorlayıcı bir tutum sergilemeler bile bunların somut olayın koşulları çerçevesinde kolaylaştırıcı tedbirler almalarının kendilerinden beklenmesinin makul görüldüğü hâllerde kamu otoritelerinin hareketsiz kalması dahi bu hakkın zedelenmesi sonucunu doğurabilir.

51. Öte yandan özellikle idarenin fiili kontrolü altında bulunun ve bu nedenle diğer insanlar kadar serbest hareket etme imkânına sahip bulunmayan, nispeten kırılgan konumdaki kişilerin idarenin kolaylaştırıcı rolüne daha fazla muhtaç oldukları gözönünde bulundurulmalıdır. Dolayısıyla bu kişilerin anayasal haklarının ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunabilmeleri hususunda destek sağlayacak kişi veya materyaller erişimlerinin tamamen engellenmesi bireysel başvuru hakkının ihlaline neden olabilir. Bu engelleme ilgili mevzuatın yetersizliğinden kaynaklanabileceği gibi somut olay kapsamında yetkili makamların keyfi tutumlarına bağlı olarak da gerçekleşebilir.

52. Ayrıca bireysel başvuru sisteminin etkili işlemesi bakımından başvuru sahiplerinin şikâyetlerini geri çekmesi veya değiştirmesi için yetkililerin hiçbir baskısına maruz kalmamaları son derece önemlidir. Baskı kavramı sadece doğrudan tazyik ve açık yıldırma hareketlerini değil aynı zamanda kişileri başvuru yapmaktan vazgeçirmek veya kişilerin cesaretini kırmak için yapılan diğer dolaylı eylem veya temasları da kapsar.

53. Somut olayda başvuru, bireysel başvuruda bulunmaması için kendisine fiili baskı uygulandığı yolunda bir iddia ileri sürmemiştir. Başvuru tutukluluğun devamına ilişkin kararlara yaptığı itirazın kendisine geç tebliğ edilmesi ve dilekçe, karar, tebliğ belgeleri ile duruşma tutanaklarının kendisine verilmemesi nedeniyle bireysel başvuru hakkının fiilen engellenmeye çalışıldığı ileri sürmüştür.

54. Tutuklama ve tutukluluğun devamına ilişkin kararlar bağlamında bireysel başvurudan önce tüketilmesi zorunlu olan olağan başvuru yollarına müracaat edilmesi üzerine itirazların makul süre içinde karara bağlanmasının ve verilen nihai kararların gecikmeksizin ilgisine tebliğ edilmesinin önemi inkâr edilemez. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tutukluluk ve tutukluluğun devamına ilişkin kararlara yapılan itirazların geç karara bağlanmasının veya bu husustaki kararların ilgilere geç tebliğ edilmesinin kabul edilemez olduğunu, bunun kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının usul güvencelerini zedeleme potansiyelinin bulunduğu altını çizerek.

55. Ancak somut olayda başvuru tutukluluğa itirazlarının reddi kararlarının tebliğ edilmemesinin bireysel başvuru yapılmasını engelleyici veya zorlayıcı bir mahiyete büründüğü söylenemeyecektir. Öncelikle itiraz mercisinin verdiği karar başvuru sahiplerine tebliğ edilmese bile başvuru tutukluluğunun reddedildiğini öğrendiği tarihten itibaren başvuruda bulunabilmesi mümkündür. Ayrıca tutukluluğa itiraz incelenmesinin uzun sürdüğü veya tutukluluğun devamı kararına yapılan itiraza herhangi bir cevap verilmediği hâllerde bile başvuru tutukluluğunun sonuçsuz kaldığını anladıktan sonra başvuru tutukluluğunda bulunmasının önünde bir engel bulunmamaktadır. Son olarak olayda ilk derece mahkemesinin tutukluluğun devamına ilişkin iki kararı arasında çok uzun bir süre geçmemiş, başvuru 14/3/2014 tarihli itirazın reddi kararı üzerine bireysel başvuruda bulunabilmiş ve başvuruda süre bakımından bir sorun da tespit edilmemiştir.

56. Bu itibarla bireysel başvuru hakkının kullanılmasına yönelik açık bir ihlalin bulunmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

57. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamındaki tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *kişi bakımından yetkisizlik* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Bireysel başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde BIRAKILMASINA 7/3/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Engin YILDIRIM

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU